

Nagykutyát, aki annyi hatalmat, pénzt, befolyást halmozott fel, hogy demokratikus eszközökkel nem lehet megszabadulni tőle. Csakhogy ez a kétségbeesés újabb torzulásokhoz vezet, a szabadság szélütést kap a saját döntéseitől. „Hogy szabadok legyünk, nemcsak akarnunk kell a szabadságot – az is fontos, hogy ne túlzottan akarjunk szabadok lenni” – ez Gombrowicz legeredetibb és legszellemesebb felismerése ebben a tárgykorban. Távoli gondolattársítással eszembe jut Schiller tanulmánya A NAIV ÉS SZENTIMENTÁLIS KÖLTÉSZETRŐL. E szerint a naiv költő azonos a természettel, a szentimentális azonos akar lenni vele. Gombrowicz naiv szabadság gondolata úgy foglalható össze, hogy legyünk azonosak a szabadsággal, anélkül hogy ezt akarnánk. De honnan vegyem ma éjjel ezt a könnyed magátólértetődőséget, a szabadságuktól megfosztott, pusztán akarásra kárhozott, létükben fenyegetett kurdok képeivel a homlokom mögött?

3

Még Párizsban láttam egy Gombrowicz-kiállítást és egy videofilmet a Mester utolsó éveiből. Szép vence-i kertés ház, tágas veranda, feltűnően szép ifjú feleség, két interjúvoló férfi. A szövegből nem sokat értettem, annál inkább felfogtam a lassú, nyújtott hanghordozás iróniáját, a beszédben megnyilatkozó önélevezetet, az ujjak szakadatlan vibrálását, a gyors pillantást a kérdezőre – vagy a feleségre – egy-egy hegyesebbre sikerült mondat után, és az elégedett mosolyt, mely a felcsattanó nevetést nyugtázta. A hosszabb beszélgetés vége felé elmélyültek arcán az árnyak, szeme mélyebbről süttött, homlokán a ráncok összegyűrődtek. Az az érzésem támadt, hogy halála születésének tanúja vagyok. Egyoldalú ismeretségünk elmélyült és kibővült, amióta láttam, hogy tömi pipáját, és amióta befogadtam fülembe hanghordozásának metsző vagy éppen hosszan elskálázó költészetét.

Magyar László András

A ???

Linné a svéd épp álldogált
 úgy hétszázhetvenegyben,
 midőn a ??? arra szállt,
 s megült egy tölgyfahegyben.

Lévén az ágak jó kuszák,
 Linné hiába leste,
 de tudni vágyta genusát,
 hát ráüvölte: „Hess tel!”

Amaz lebámult: „Nem hesek,
hagyjon nyugodtan enni.”
És Linné azt se mondta, nyekk,
csak hazament pihenni.

A GILISZTA KÉT APRÓ DARABJA

A gilisztát kettészelte egy úr –
nem védte sötét menedéke –
lényét megalázta a vas cudarul,
de elülső, néhai, vége
primitív idegalkata ősi okán
csak mászott, mint aki még ép,
majd állta halála vérmosta fokán,
diadallal várta be – másik – végét.

Alfred Brendel

A ZONGORISTA ÉS A MŰSOR

Barabás András fordítása

Amikor Liszt XIV. Lajos modorában azt írta Belgiojoso hercegnőnek: „*Le concert, c'est moi*”, tulajdonképpen új típusú nyilvános hangversenyt bocsátott szárnyra: a szólóestet.* Hogy pontosak legyünk, a londoni koncert plakátja többes számot használt: „*Szólók zongorára*”, először 1840. június 9-én. A szólókban Liszt megcsillogtathatta deklamáló játékmódját, s az előadás bizonyára tanúságot tett arról, milyen romantikus közelségben van egymással zene és költészet. Eladdig a szólisták csak egy részét alkothatták a sok szereplőt – köztük zenekart is – foglalkoztató műsoroknak. Az a ma meglehetősen ritka esemény, hogy több szólista lép fel egy esten, a századfordulón még bevett gyakorlat volt, például amikor Busoni megosztotta a pódiumot Ysaye-jal vagy Nellie Melbával.

Két szóló közt Liszt beszédbe elegyedett a közönség egyes tagjaival; ez a szokás, hál' istennek, már kiment a divatból. (Egy másik elvetélt, de nagyon kedves hagyo-

* Lásd Alan Walker: *FRANZ LISZT: THE VIRTUOSO YEARS, 1811–1847 (LISZT FERENC VIRTUÓZ KORSZAKA, 1811–1847)*, Knopf, 1983, 356. oldal.